

ORDO IURIS

INSTYTUT NA RZECZ KULTURY PRAWNEJ

Warszawa, 20 lipca 2014r.

Szanowna Pani Profesor Irena Lipowicz
Rzecznik Praw Obywatelskich

Wielce Szanowna Pani Rzecznik,

Z niedowierzaniem powzięliśmy informację, że według Rzecznik Praw Pacjenta (RPP), Krystyny Barbary Kozłowskiej, dziecko i jego prawa jako osoby korzystającej ze świadczeń zdrowotnych podlegają ochronie dopiero po urodzeniu (depesza PAP z wypowiedzią RPP w załączeniu). W związku z powyższym zwracamy się do Pani Rzecznik z prośbą o zajęcie stanowiska w tej niezwykle istotnej z punktu widzenia ochrony praw obywatelskich sprawie.

W ocenie Instytutu *Ordo Iuris*, prawa dziecka przed porodem, jeszcze pod rządami poprzedniej ustawy zasadniczej, znalazły swoje umocowanie konstytucyjne. Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku K 26/96, zasada demokratycznego państwa prawnego obejmuje gwarancje ochrony życia ludzkiego **w każdej fazie jego rozwoju** oraz **gwarancje ochrony zdrowia dziecka poczętego** i jego niezakłóconego rozwoju. Wraz z uchwaleniem konstytucji z 1997 r. Trybunał Konstytucyjny wyraźnie uznał w sprawie K 26/97, że fakt dosłownego powtórzenia przepisu uznającego Rzeczpospolitą Polską za *demokratyczne państwo prawne urzeczywistniające zasady sprawiedliwości społecznej* „należy uznać za jasny wyraz intencji ustawodawcy konstytucyjnego do przejęcia dotychczasowego kształtu i rozumienia zasady demokratycznego państwa prawnego, tak jak się ona uformowała w praktyce konstytucyjnej, a zwłaszcza w orzecznictwie” TK po roku 1989.

Oznacza to, że gwarancje konstytucyjne przewidziane w art. 38 i art. 68 obecnej Konstytucji RP obejmują zarówno gwarancje ochrony życia ludzkiego w każdej (także prenatalnej) fazie jego rozwoju jak i gwarancje ochrony zdrowia dziecka poczętego i jego niezakłóconego rozwoju. Tym samym prawa dziecka, które korzysta ze świadczeń medycznych zanim się urodzi są prawami mającymi umocowanie konstytucyjne i znajdującymi swoje potwierdzenie i konkretyzację w regulacjach ustawowych. Dlatego z faktu powstania luki prawnej w kodeksie cywilnym¹⁽¹⁾ ignorującej uzyskanie przez Rzeczpospolitą charakteru demokratycznego państwa prawnego, nie można wyciągać wniosków pozbawiających najsłabsze dzieci ich praw, w szczególności praw pacjenta.

¹ Luka ta powstała w następstwie uchylecia, wprowadzonego w wyniku przemian ustrojowych, § 2 w art. 8 k.c., którego dokonano ustawą z dnia 30 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 139, poz. 646).

W świetle w art. 3 ust.1 pkt 4 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta z 6 listopada 2008 r. (u.p.p.) pacjentem (podmiotem praw pacjenta) jest osoba korzystająca ze świadczeń zdrowotnych, które muszą odpowiadać stanowi aktualnej wiedzy medycznej (art. 6 ust. 1 u.p.p.), ta zaś niewątpliwie traktuje płód jako pacjenta (K. Kosińska-Kaczyńska, M. Wielgoś, Czy płód może odczuwać ból?, „Ginekologia Polska”, Nr 82, 2011, s. 135). Ponadto, świadczeń zdrowotnych udziela pacjentowi lekarz, który w myśl art. 8 u.p.p. musi się kierować zasadami etyki zawodowej wyraźnie nakazującej mu (art. 39 Kodeksu Etyki Lekarskiej) w równym stopniu co matkę ciężarną otoczyć troską i dziecko. Wreszcie art. 2 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, nie pozostawia wątpliwości, że od poczęcia mamy do czynienia z dzieckiem, a zatem i podmiotem praw dziecka.

Również prawo międzynarodowe jasno wskazuje, że dziecku przysługują prawa do opieki medycznej na każdym etapie rozwoju. Konwencji Praw Dziecka ONZ z 1989 w art. 24 nakłada na Polskę obowiązek uznania prawa dziecka m.in. do maksymalnych udogodnień w zakresie leczenia oraz rehabilitacji, a za sposób realizacji tego prawa uznaje zapewnienie matkom odpowiedniej opieki również przed porodem (art. 24 ust. 2 (d)). Podobnie Deklaracji Praw Dziecka ONZ z 1959 r. wzywa kraje do zapewnienia dziecku zdrowego rozwoju, m.in. poprzez szczególną ochronę i opiekę dziecku i matce zarówno przed, jak i po urodzeniu (zasada 4).

Tym samym stanowczo stwierdzić należy, że wyrażane przez Rzecznik Praw Pacjenta, Krystynę Barbarę Kozłowską sugestie, jakoby dziecko i jego prawa podlegały ochronie prawnej dopiero od momentu jego urodzenia, są pozbawione podstaw prawnych. W szczególności, są bezzasadne w świetle Konstytucji oraz unormowań ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, których przestrzeganiem ma zajmować się Pani Rzecznik.

Uważamy, że wypowiedź Rzecznika Praw Pacjentów, wykluczająca dzieci na prenatalnej fazie rozwoju, z zakresu ochrony przewidzianej przez prawo dla osób korzystających ze świadczeń zdrowotnych, wymaga reakcji ze strony organów, które powołane są do ochrony praw człowieka. Z tych też względów, zwracamy się do Pani Rzecznik z prośbą o zajęcie stosownego w tej mierze stanowiska.

Łączę wyrazy szacunku

Aleksander Stępkowski

prezes zarządu

Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*